

Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft

Nodiadau Esboniadol

Sail y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft yw Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005, ond mae rhai adrannau newydd wedi'u hychwanegu. Mae'r Nodiadau Esboniadol hyn yn cwmpasu'r adrannau 'newydd' hynny yn unig.

Adran 4 – Pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun

Mae'r pŵer hwn yn caniatáu i'r Ombwdsmon ymchwilio i fater pa un a yw'r Ombwdsmon wedi cael cwyn ai peidio. Felly, mae'n caniatáu i'r Ombwdsmon gychwyn ymchwiliad.

Mae hyn yn cael effaith sylweddol ar y modd y dehonglir y Bil – pan gaiff y gair "ymchwiliad" ei ddefnyddio yn Rhan 3, gall olygu naill ai ymchwiliad o dan adran 3 neu ymchwiliad o dan adran 4. Er enghraifft, mae adran 17 yn gymwys "mewn perthynas ag ymchwiliadau a gynhelir o dan y Rhan hon". Felly, mae adran 17 yn gymwys mewn perthynas ag ymchwiliad o dan adran 3 yn ogystal ag ymchwiliad o dan adran 4.

Fel y pŵer o dan adran 3, dim ond i ymchwilio i faterion y mae gan yr Ombwdsmon hawl i ymchwilio iddynt y caniateir defnyddio'r pŵer yn adran 4. Mae adrannau 10 i 14 yn nodi'r materion y caniateir ymchwilio iddynt.

Fodd bynnag, dim ond os yw mater yn ymwneud â champau gweithredu a gymerwyd ar ôl i'r Bil gael Cydsyniad Brenhinol y caniateir ymchwilio iddo o dan adran 4. Os bydd y camau gweithredu wedi'u cymryd cyn cael Cydsyniad Brenhinol, yna ni chaiff yr Ombwdsmon ddefnyddio'r pŵer yn adran 4 i ymchwilio.

Ystyr Cydsyniad Brenhinol yw pan fydd y Frenhines yn cytuno'n ffurfiol i wneud y Bil yn Ddeddf. Mae dyddiad y Cydsyniad Brenhinol ar gyfer pob Deddf i'w gael ar ddechrau'r Ddeddf, ar ôl y teitl hir.

Adran 5 – Meini prawf ar gyfer ymchwilio ar ei liwt ei hun

Rhaid i'r Ombwdsmon sefydlu a chyhoeddi meini prawf y mae'n rhaid eu bodloni cyn y caniateir defnyddio'r pŵer yn adran 4 i ymchwilio i fater. Wrth benderfynu pa un ai i ddefnyddio'r pŵer yn adran 4, rhaid i'r Ombwdsmon fodloni'r meini prawf.

Mater i'r Ombwdsmon yw penderfynu beth y dylai'r meini prawf eu cynnwys, ond rhaid i'r meini prawf nodi'r dystiolaeth y bydd ei hangen cyn y caniateir defnyddio'r pŵer yn adran 4.

Adran 7 – Pwy sy'n cael cwyno

Dim ond "aelod o'r cyhoedd" sy'n cael gwneud cwyn i'r Ombwdsmon. Mae'r adran hon yn eithrio dau gategori o berson rhag bod yn "aelod o'r cyhoedd" – golyga hyn na all personau sy'n gweithredu fel awdurdod rhestredig neu ddarparwr gwasanaethau iechyd preifat wneud cwyn i'r Ombwdsmon.

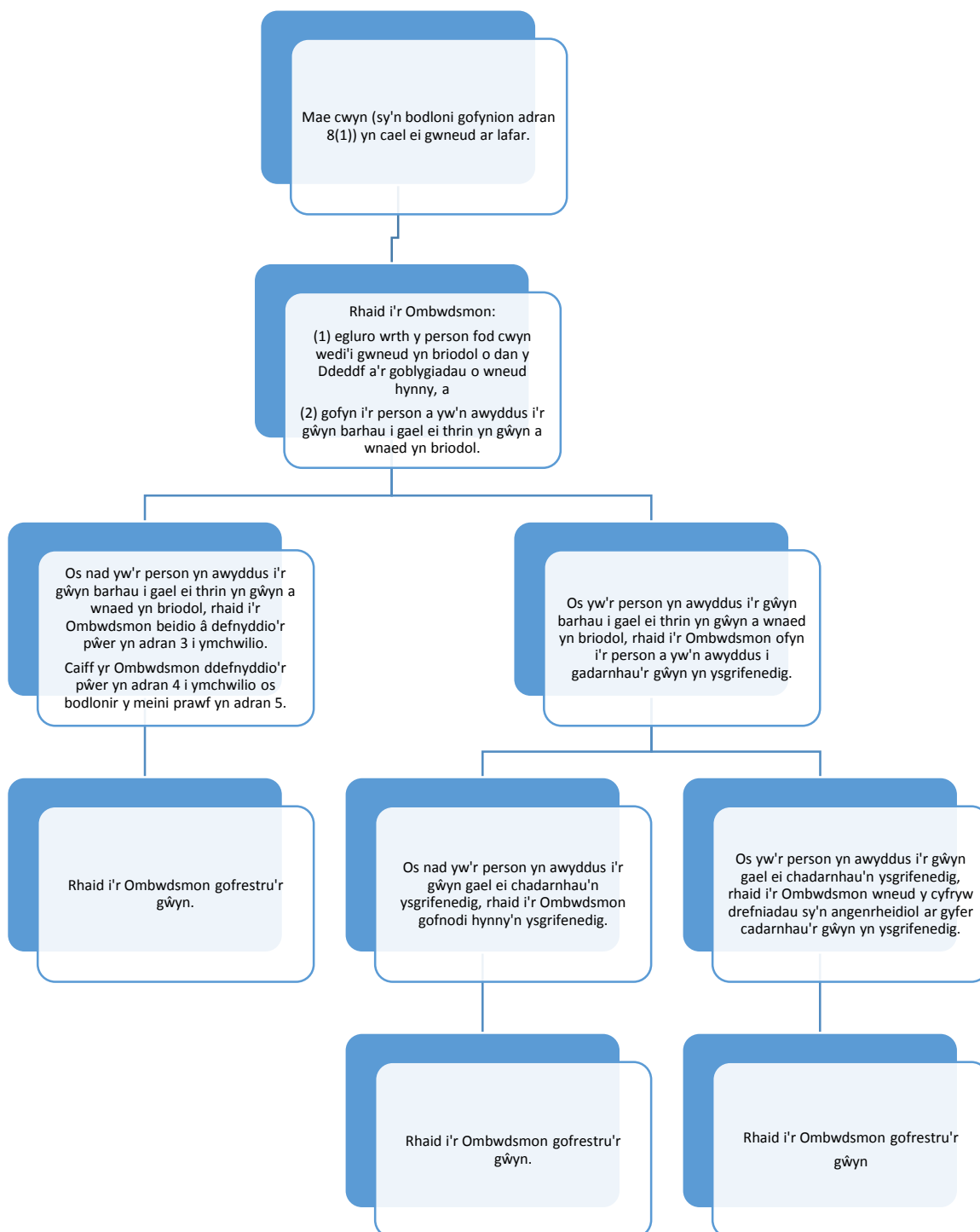
Fodd bynnag, nid yw hyn yn rhwystro rhywun sydd, er enghraifft yn gyflogai awdurdod rhestredig rhan gwneud cwyn, ar yr amod bod y person yn gwneud y gŵyn fel unigolyn.

Adran 8 – Gofynion: cwynion a wneir i'r Ombwdsmon

Os yw person yn dymuno gwneud cwyn i'r Ombwdsmon, rhaid i'r gŵyn fodloni gofynion yr adran hon.

Ond nid yw adran 8 yn pennu union ofynion cwyn. Bydd yr union ofynion yn cael eu nodi mewn canllawiau i'w cyhoeddi gan yr Ombwdsmon. Felly, dylai pobl sy'n dymuno gwneud cwyn ddarllen y canllawiau, a fydd yn eu helpu.

Os bydd y canllawiau yn pennu y caiff cwyn ei gwneud ar lafar, mae adran 8 yn pennu gofynion ychwanegol. Gellir darlunio'r gofynion ychwanegol hyn fel a ganlyn:

Adran 10 – Materion y caniateir ymchwilio iddynt

Mae adrannau 10(1)(d) a (2) yn caniatáu i'r Ombwdsmon ymchwilio i faterion penodol sy'n ymwneud â gwasanaethau iechyd preifat. Mae hyn yn cael effaith sylweddol ar y dehongliad o'r Bil – bob tro y caiff y gair "ymchwiliad" ei ddefnyddio yn Rhan 3, caiff gynnwys ymchwiliad i wasanaethau

iechyd preifat. Er enghraifft, byddai'r ddyletswydd i gyhoeddi adroddiad o ymchwiliadau o dan adran 19 yn gymwys pe byddai'r Ombwdsmon wedi ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat.

Yn adran 71, diffinnir "gwasanaethau iechyd preifat" fel a ganlyn:

- (a) triniaeth feddygol a ddarperir mewn ysbyty preifat, a
- (b) triniaeth feddygol breifat a ddarperir mewn ysbyty GIG.

Mae adran 10(2) yn diffinio'r amgylchiadau lle caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat. Yr amgylchiadau hynny yw:

- (a) rhaid i'r person fod wedi derbyn triniaeth feddygol ar ffurf camau gweithredu perthnasol gan awdurdod rhestredig (diffinnir camau gweithredu perthnasol yn adran 10(4) a rhestrir yr holl awdurdodau rhestredig yn Atodlen 3),
- (b) rhaid i'r person hefyd fod wedi cael gwasanaethau iechyd preifat, ac
- (c) ni all yr Ombwdsmon ymchwilio i'r camau gweithredu perthnasol yn effeithiol nac yn gyflawn heb iddo hefyd ymchwilio i'r gwasanaethau iechyd preifat.

Felly, mae adran 10(2) yn gweithredu fel ffrwyn ar y pŵer i ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat, gan ei bod yn cyfyngu ar yr amgylchiadau lle y caniateir ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat.

Mae adrannau 11 i 13 yn gosod cyfyngiadau pellach ar y materion y caniateir ymchwilio iddynt. Fodd bynnag, mae'r materion yn adrannau 10(1) a 10(2) yn cael effaith sylweddol ar y dehongliad o'r Bil. O'i ddarllen ar y cyd â'r pwerau yn adrannau 3 a 4, caiff yr Ombwdsmon:

- 1 – ymchwilio i awdurdod rhestredig yn dilyn cwyn (gan ddefnyddio adran 3 neu adran 4)
- 2 – ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat yn dilyn cwyn (gan ddefnyddio adran 3 neu adran 4)
- 3 – ymchwilio i awdurdod rhestredig pan na fu unrhyw gŵyn (gan ddefnyddio adran 4)
- 4 – ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat pan na fu unrhyw gŵyn (gan ddefnyddio adran 4).

(Ym mhob achos, dim ond os bodlonir y meini prawf yn adran 5 y ceir defnyddio'r pŵer yn adran 4.)

Adran 16 – Gweithdrefn ymchwilio

Mae adran 16(2) yn nodi'r weithdrefn i'w dilyn pan fydd yr Ombwdsmon yn defnyddio'r pŵer yn adran 4 i gychwyn ymchwiliad. Mae'r weithdrefn yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon baratoi cynnig ymchwilio (hynny yw, cynnig sy'n cynnwys y rhesymau am yr ymchwiliad a'r modd y bodlonir y meini prawf yn adran 5).

O dan adrannau 16(4) a (5), rhaid i'r Ombwdsmon bennu gofynion gweithdrefnol pellach i'w dilyn pan fydd yr Ombwdsmon yn defnyddio'r pŵer yn adran 4 i gychwyn ymchwiliad. Rhaid i'r cyfryw ofynion gynnwys gweithdrefnau sy'n rhoi cyfle i'r rhai yr ymchwilir iddynt wneud sylwadau.

Adran 23 – Camau gweithredu ar ôl cael adroddiad: ymchwiliad i wasanaethau iechyd preifat

Os daw'r Ombwdsmon i'r casgliad bod person wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o ganlyniad i'r gwasanaethau iechyd preifat, ac os caiff casgliadau'r Ombwdsmon eu cyhoeddi o dan adran 19(4), yna rhaid i'r Ombwdsmon roi i'r darparwr gwasanaethau iechyd preifat gyfle rhesymol i hysbysu'r Ombwdsmon o'r canlynol:

- (a) y camau gweithredu y mae'r darparwr gwasanaethau iechyd preifat wedi'u cymryd (neu'n bwriadu eu cymryd), a
- (b) o fewn pa gyfnod y mae camau gweithredu o'r fath i'w cymryd (oni bai eu bod eisoes wedi'u cymryd).

Mae adran 23(3) yn gymhelliant i'r darparwr gwasanaethau iechyd preifat gymryd camau gweithredu priodol mewn ymateb i gasgliadau'r Ombwdsmon. Y rheswm am hyn yw bod rhaid i awdurdod rhestredig roi sylw i unrhyw gamau gweithredu (da neu ddrwg) a gymerwyd gan y darparwr gwasanaethau iechyd preifat pan fo'r awdurdod rhestredig yn ystyried trefnu contract am wasanaethau gyda'r darparwr gwasanaethau iechyd preifat.

Mae'r ddyletswydd i roi sylw yn gofyn am y canlynol:

- (a) bod yn rhaid i'r awdurdod rhestredig fod yn ymwybodol o'i ddyletswydd i roi sylw,
- (b) bod y ddyletswydd yn cael ei chyflawni cyn y caiff y penderfyniad ei wneud ac ar yr adeg y caiff y penderfyniad ei wneud; mae'n golygu dull ymwybodol o weithredu a chyflwr meddwl effro,
- (c) bod yn rhaid i'r ddyletswydd gael ei harfer yn ei chryswth, yn drylwyr a chyda meddwl agored; nid mater o dicio blychau mohoni,
- (d) bod y ddyletswydd yn un na ellir ei dirprwyo; bydd y ddyletswydd bob amser ar yr awdurdod rhestredig,
- (e) bod y ddyletswydd yn un barhaus,
- (f) ei bod yn arfer da i awdurdod rhestredig gadw cofnod digonol sy'n dangos ei fod mewn gwirionedd wedi ystyried y ddyletswydd a'r cwestiynau perthnasol.

Adran 30 – Cyfyngiadau ar bŵer i ddiwygio Atodlen 3

Mae adran 30(2) yn darparu y caniateir i orchymyn i ddiwygio Atodlen 3 ychwanegu person dim ond os oes gan y person swyddogaethau i'w cyflawni mewn perthynas â Chymru neu ran o Gymru (pa un a yw'r swyddogaethau hynny hefyd i'w cyflawni yn rhywle heblaw mewn perthynas â Chymru ai peidio).

Ond ni all gorchymyn o'r fath fyth ddileu Gweinidogion Cymru neu Gynulliad Cenedlaethol Cymru o'r rhestr o awdurdodau rhestredig yn Atodlen 3.

Adran 33 – Ymdrin â chwynion: datganiad o egwyddorion

Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon gyhoeddi datganiad o egwyddorion sy'n ymwneud â gweithdrefnau'r awdurdodau rhestredig yn Atodlen 3 ar gyfer ymdrin â chwynion. Rhaid i'r Ombwdsmon ymgynghori ar ddatganiad cyntaf o'r fath ac unrhyw newidiadau perthnasol a rhaid cael cymeradwyaeth y Cynulliad cyn cyhoeddi'r rheini.

Yn ôl is-adran (12) ystyr "gweithdrefnau ymdrin â chwynion" yw gweithdrefnau awdurdodau rhestredig sy'n archwilio cwynion neu sy'n adolygu penderfyniadau mewn perthynas â chymau gweithredu a gymerwyd gan awdurdod rhestredig lle mae'r mater dan sylw yn un y ceir gwneud cynw yn i'r Ombwdsmon mewn perthynas ag ef, ac ymchwilio iddo o dan y Bil.

Mae is-adran (2) yn ei gwneud yn ofynnol i bob awdurdod rhestredig fod â gweithdrefn (neu weithdrefnau) ymdrin â chwynion o ran y camau gweithredu a gymerwyd gan yr awdurdod rhestredig hwnnw, a rhaid i'r gweithdrefnau hynny gydymffurfio â'r datganiad o egwyddorion a gyhoeddwyd. Mae is-adran (3) hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod rhestredig sydd â chyfrifoldeb statudol am weithdrefn ymdrin â chwynion mewn perthynas ag awdurdod rhestredig

arall neu a weithredir gan awdurdod rhestredig arall, i sicrhau bod y gweithdrefnau hyn yn cydymffurfio â'r datganiad o egwyddorion.

Adran 34 - Gweithdrefn enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion

Mae'r adran hon yn galluogi'r Ombwdsmon i gyhoeddi gweithdrefnau enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion ("gweithdrefnau enghreifftiol") ar gyfer awdurdodau rhestredig. Rhaid i weithdrefnau enghreifftiol hefyd gydymffurfio â'r datganiad o egwyddorion a gyhoeddwyd gan yr Ombwdsmon. Mae is-adran (6) yn sicrhau bod yn rhaid i awdurdodau rhestredig a bennir o dan adran 35(1) gydymffurfio ag unrhyw newidiadau a gyhoeddir i'r weithdrefn enghreifftiol berthnasol, ond mater i'r Ombwdsmon yw penderfynu a ddylai gyfarwyddo'r awdurdod rhestredig i ailgyflwyno disgrifiad o'i weithdrefn ar gyfer ymdrin â chwynion o dan adran 37(1). Os bydd yr Ombwdsmon yn tynnu gweithdrefn enghreifftiol yn ôl, mae unrhyw fanylebau cysylltiedig o dan adran 35(1) yn peidio â chael effaith.

Adran 35 – Gweithdrefnau enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion: manyleb awdurdodau rhestredig

O dan yr adran hon caiff yr Ombwdsmon bennu unrhyw awdurdod rhestredig y mae gweithdrefn enghreifftiol yn berthnasol iddo. Rhaid i awdurdod rhestredig penodol fod â gweithdrefn ymdrin â chwynion sy'n cydymffurfio â'r weithdrefn enghreifftiol berthnasol. Pan fydd wedi'i bennu, rhaid i'r awdurdod rhestredig gyflwyno disgrifiad o'i weithdrefn ymdrin â chwynion, ar ôl rhoi ystyriaeth i'r weithdrefn enghreifftiol, o fewn chwe mis. Caiff yr awdurdod rhestredig, gyda chydysyniad yr Ombwdsmon, ddatgymhwyso agweddau ar y weithdrefn enghreifftiol os yw hyn yn angenrheidiol ar gyfer ei gweithredu'n effeithiol. Caniateir dirymu'r manylebau ar unrhyw adeg.

Adran 36 – Datganiadau o beidio â chydymffurfio

Mae'r adran hon yn galluogi'r Ombwdsmon i ddatgan nad yw gweithdrefn awdurdod rhestredig penodol ar gyfer ymdrin â chwynion yn cydymffurfio â'r weithdrefn enghreifftiol berthnasol. Os nad yw'r awdurdod wedi'i enwi caiff yr Ombwdsmon ddatgan nad yw'r weithdrefn yn cydymffurfio â'r datganiad o egwyddorion. Rhaid i'r Ombwdsmon roi rhesymau ysgrifenedig a chaiff hefyd bennu newidiadau a fyddai'n caniatáu i'r datganiad gael ei dynnu'n ôl. Rhaid i'r awdurdod rhestredig anfon disgrifiad o'i weithdrefn ymdrin â chwynion at yr Ombwdsmon o fewn dau fis i'r datganiad, ar ôl ystyried y rhesymau dros beidio â chydymffurfio ac unrhyw newidiadau a bennir gan yr Ombwdsmon.

Adran 37 – Cyflwyno disgrifiad o weithdrefn ymdrin â chwynion: cyffredinol

Mae'r adran hon yn rhoi pŵer i'r Ombwdsmon ei gwneud yn ofynnol i awdurdod rhestredig gyflwyno disgrifiad o'i weithdrefn ymdrin â chwynion cyn pen tri mis, neu gyfnod arall a gyfarwyddir gan yr Ombwdsmon. Mae cyfnod byrrach yn cael effaith hyd yn oed os nad yw'r cyfnod a roddir yn adran 35(3) neu 36(4) wedi dod i ben eto. Hefyd, mae'n ofynnol i awdurdod rhestredig ddarparu gwybodaeth ychwanegol os gofynnir iddo wneud hynny. Mae hyn yn galluogi'r Ombwdsmon i gael disgrifiad digonol o weithdrefn ymdrin â chwynion awdurdod rhestredig.

Adran 38 – Gweithdrefnau ymdrin â chwynion: cymhwyso deddfiadau eraill

Mae'r adran hon yn darparu nad yw'r dyletswyddau yn adrannau 33(2) a (3) a 35(2) yn gymwys i'r graddau nad oes gan yr awdurdod rhestredig perthnasol y pwerau angenrheidiol i sicrhau ei fod yn cydymffurfio â'r dyletswyddau, er enghraifft, lle mae corff arall yn gyfrifol am benderfynu ar y gweithdrefnau sydd i'w dilyn, neu am eu cymeradwyo. Yn ogystal, nid yw'r dyletswyddau yn

adrannau 33(2) a (3) a 35(2) yn gymwys i'r graddau eu bod yn anghyson ag unrhyw ddeddfiad arall. Mae'r olaf yn berthnasol i'r graddau, er enghraifft, fod darn arall o ddeddfwriaeth yn darparu'n benodol ar wyneb y ddeddfwriaeth honno fod yn rhaid i weithdrefnau perthnasol awdurdod rhestredig fod yn gymwys mewn ffordd sy'n anghyson â'r dyletswyddau hyn, neu gynnwys darpariaeth sy'n anghyson â'r dyletswyddau hyn.

Adran 39 – Gweithdrefnau ymdrin â chwynion: hybu arferion gorau etc

Mae'r adran hon yn gosod dyletswyddau ar yr Ombwdsmon mewn perthynas â'r modd y mae awdurdodau rhestredig yn ymdrin â chwynion, sef (1) monitro arferion, (2) hyrwyddo arferion gorau a (3) annog cydweithrediad a rhannu arferion gorau. Rhaid i awdurdodau rhestredig gydweithredu â'r Ombwdsmon wrth arfer y dyletswyddau hyn ac eithrio i'r graddau nad oes ganddynt y pwerau angenrheidiol i sicrhau cydymffurfiaeth â'r ddyletswydd, neu fod y ddyletswydd yn anghyson ag unrhyw ddeddfiad arall.

Adran 62 – Cydweithio â Chomisiynwyr eraill

Mae'r adran hon yn caniatáu i'r Ombwdsmon a Chomisiynwyr eraill gydweithio mewn perthynas â materion penodol.

Y comisiynwyr eraill yw Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru, Comisiynydd y Gymraeg, a Chomisiynydd Plant Cymru.

Adran 63 – Cydlafurio â Chomisiynwyr eraill

Mae'r adran hon yn caniatáu i'r Ombwdsmon a Chomisiynwyr eraill gydlafurio mewn perthynas â materion penodol.

Y comisiynwyr eraill yw Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru, Comisiynydd y Gymraeg, a Chomisiynydd Plant Cymru.

Adran 64 – Gweithio gydag Archwilydd Cyffredinol Cymru

Mae'r adran hon yn caniatáu i'r Ombwdsmon ac Archwilydd Cyffredinol Cymru gydweithio mewn perthynas â materion penodol.

Adran 68 – Ymchwiliadau a gychwynnir cyn y daw adrannau 3, 4 a 42 i rym

Os bydd yr Ombwdsmon eisoes wedi cychwyn ymchwiliad o dan Ddeddf 2005 pan ddaw'r pwerau yn adrannau 3, 4 a 42 i rym, yna rhaid i'r Ombwdsmon barhau â'r ymchwiliad fel pe bai Deddf 2005 yn parhau mewn grym.